

DE VERPLICHTINGEN VAN DE BANKIER JEGENS DE ORDERGEVER BIJ HET ONHERROEPELIJK DOKUMENTAIR KREDIET

Michel VAN DEN DAELEN

INLEIDING

1. Het dokumentair krediet is een techniek van kredietverlening welke gegroeid is uit de internationale handelspraktijk en nog steeds in volle evolutie is. Bij internationale koopovereenkomsten lopen zowel koper als verkoper bijzondere risico's, eigen aan de internationale handel. De verkoper moet zware kosten maken om de bestelde goederen te versturen, kent niemand ter plaatse om zijn zaken behoorlijk te behartigen indien moeilijkheden zouden rijzen (bv. verbod van invoer door de vreemde staat) en weet tenslotte weinig af van de solvabiliteit van de koper. De koper daarentegen wil niet het risico lopen vooraf te betalen gezien hij niet weet of de verkoper wel zal leveren en of, indien hij levert, de goederen kwantitatief en kwalitatief aan de voorwaarden van de overeenkomst voldoen (1).

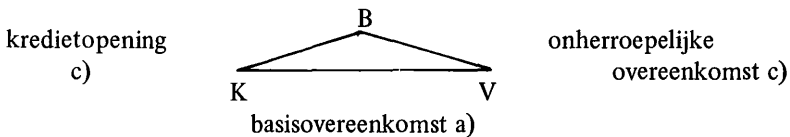
Een oplossing werd gevonden in de techniek van het dokumentair krediet waarbij de belangen van beide partijen worden behartigd en de risico's tot een minimum herleid. Bij de koopovereenkomst verbindt de koper zich er toe een

(1) DORHOUT MEES, *Kort begrip van het Nederlands Handelsrecht*, Haarlem, 1964, nr. 2156, p. 792 ; J. STOUFFLET, *Le Crédit Documentaire*, Paris, 1957, nr 2 e.v., p. 10.

krediet te openen bij een bank, welke de verkoper zal uitbetalen indien deze haar bepaalde documenten voorlegt. Het dokumentair krediet kan ofwel herroepelijk ofwel onherroepelijk zijn, naargelang de bank al dan niet definitief gebonden is tegenover de beneficiaris (2).

2. Bij het onherroepelijk dokumentair krediet (tevens accreditief genoemd) is het (krachtens de koopovereenkomst) de bedoeling van de koper en de verkoper dat de koper een bank verzoekt zich tegenover de verkoper – gedurende een bepaalde periode – onvoorwaardelijk te verbinden om deze tegen overlegging van bepaalde omschreven documenten de in de koopovereenkomst vastgestelde koopsom te voldoen. Geeft de bank aan dit verzoek gevolg door een daartoe strekkende mededeling aan de verkoper, dan kunnen wij de volgende drie rechtsverhoudingen onderscheiden :

- a) de koopovereenkomst ;
- b) de overeenkomst tussen de koper en de bank, strekkende tot de opening van het accreditief ;
- c) de overeenkomst tussen de verkoper en de bank, waarbij de bank zich verbindt tegen overgave van documenten te zullen betalen (3).

Dit is de eenvoudigste vorm bij de werking van het dokumentair krediet. In de meeste gevallen is echter de tussenkomst van meerdere banken vereist. De bank-kredietgever wendt zich tot een bank in het land van de verkoper en

- (2) Betreffende het dokumentair krediet in het algemeen, raadplege men VAN RIJN-HEENEN, *Principes*, III, nr. 2165 e.v., p. 374 e.v., ; FREDERICQ, *Traité*, IX, nr. 191 e.v., p. 304 e.v. ; HEENEN, *Le crédit irrévocable, Revue de la Banque*, 1952, p. 452.
- (3) PABBRUWE, *De rechtspositie van de bank bij het dokumentair krediet, T.P.R.*, 1968, nr. 4, p. 273-274.

Een nauwkeurige definitie vindt men in de *Uniform Customs and Practice for Documentary Credits, General Provisions and Definitions*, par. c) : "... any arrangement, however named or described, whereby a bank (the issuing bank), acting at the request and in accordance with the instructions of a customer (the applicant for the credit), is to make payment to or to the order of a third party (the beneficiary) or is to pay, accept or negotiate bills of exchange (drafts) drawn by the beneficiary, or authorises such payments to be made or such drafts to be paid, accepted or negotiated by another bank, against stipulated documents and compliance with stipulated terms and conditions".

geeft deze de opdracht de kredietopening aan de beneficiaris te notificeren, te realiseren of te confirmeren (4).

3. Het dokumentair krediet is niet bij wet geregeld. Hoewel de verscheidene rechtsverhoudingen aan het gemeen recht onderworpen zijn, is een studie over dit onderwerp waardeloos zonder inachtnaam van de "Uniform Customs and Practice for Documentary Credits" (5). Deze regelen behoren noch tot het positieve recht, noch tot het gewoonterecht, noch tot het verdragsrecht. Zij hebben het karakter van algemene bedingen — Allgemeine Geschäftsbedingungen — welke tot de "lex contractus" behoren (6). Het is dan ook tegen deze achtergrond dat deze studie werd opgevat ; voor het overige verwijzen wij naar het algemene verbintenissenrecht.

4. In deze korte verhandeling willen wij de tweede overeenkomst, nl. de overeenkomst tussen de koper en de bank wat nader onderzoeken en meer bepaald de verplichtingen van de bank-kredietgever tegenover de koper-ordergever. Deze verplichtingen zijn drieërlei :

- a) het openen van het krediet en de kennisgeving ervan aan de beneficiaris ;
- b) het onderzoek van de voorgelegde documenten ;
- c) het doorgeven van deze documenten aan de koper.

Hierbij zullen wij tevens de verantwoordelijkheid van de bank onderzoeken in geval zij in gebreke blijft bij de uitvoering van een harer verplichtingen.

(4) Nouvelles, Droit Bancaire, Tw. Ouverture de crédit, nr. 231-233 ; betreffende het geconfirmeerd onherroepelijk krediet, VAN RIJN-HEENEN, III, nr. 2205, p. 405 ; BLONDEEL, Le crédit documentaire confirmé et crédit documentaire notifié payable par le banquier notificateur, *Revue de la Banque*, 1961, 687.

(5) De "Uniform Customs and Practice for Documentary Credits" werd eerst uitgewerkt door de International Chamber of Commerce (I.C.C.) in 1933. Het dokument werd bijgewerkt in 1951 en grondig gewijzigd in 1962 bij de toetreding van Engeland. Op 1 juli 1969 waren de banken van 175 landen en gebieden tot de Uniform Customs toegetreten. Verder zullen wij bij elke verwijzing naar dit dokument de afkorting "Uniform Customs" gebruiken.

(6) Deze problematiek wordt behandeld door Herberg SCHONLE, Remarques sur les nouvelles Règles et usances uniformes relatives aux crédits documentaires, in *Mémoires publiés par la Faculté de droit de Genève*, 1965, p. 13-20.

Afdeling I

RECHTSGROND VAN DE OVEREENKOMST KOPER-BANK

PROBLEEMSTELLING

5. Uit de hierboven weergegeven begripsomschrijving kunnen we gemakkelijk de kwalificatie afleiden van het kontrakt dat ontstaat tussen de koper-ordergever en de bank. Door te aanvaarden, op aanvraag van de koper, fondsen ter beschikking te stellen en deze, onder bepaalde voorwaarden, te realiseren ten voordele van een derde verbindt de bank zich tegenover de koper tot het *openen van een krediet*. Dit is duidelijk. We zullen nu pogen deze overeenkomst en de uitvoeringsmodaliteiten ervan te analyseren, om zodoende het probleem zuiver te kunnen stellen.

Uit het basiskontrakt, nl. de koopovereenkomst, halen beide partijen, zowel koper als verkoper, rechten en verplichtingen. De koper verbindt zich ertoe aan de verkoper de overeengekomen prijs te betalen bij de aflevering van de goederen ; het daaraan corresponderend recht van de verkoper bestaat erin de prijs in ontvangst te nemen bij de aflevering. Wanneer de koper met een bank een overeenkomst aangaat tot opening van een krediet, wordt de bank hierdoor schuldenaar van de koper ten belope van het aangevraagde krediet. Er kan echter in het kontrakt gestipuleerd worden dat de bank zich tegenover de koper van haar verplichting, nl. het ter beschikking houden van een bepaald krediet, kan bevrijden, door zich onherroepelijk te verbinden met een derde (i.c. de verkoper-beneficiaris) om deze onder bepaalde voorwaarden (nl. het voorleggen van conforme documenten) te betalen.

De tussenkomst van de bank, in opdracht van de koper heeft dus een dubbel gevolg : enerzijds, door zich te verbinden met de beneficiaris, wordt de verplichting van de bank tegenover de ordergever nagekomen ; en anderzijds, wanneer de bank haar verbintenis tegenover de beneficiaris uitvoert (nl. door hem te betalen) verdwijnt de verplichting van de koper tegenover de verkoper (7).

De vraag die we ons nu stellen is de volgende : op welke juridische grondslag steunt het order van de koper aan de bankier waardoor deze zich onherroepelijk verbindt met een derde ? Welk is het verband tussen de overeenkomst koper—bank en de overeenkomst bank—verkoper ?

“KREDIETOPENING”

6. Laten wij vooreerst bepalen dat het hier enkel gaat om een opening van krediet in strikt juridische zin. Het is duidelijk dat de koper een overeenkomst

(7) G. BOUMAL, *L'ouverture de crédit irrévocable*, Bruxelles, 1950, nr. 28, p. 35.

ten voordele van een derde kan afsluiten zonder dat er een kredietopening aan te pas komt. Dit is nl. het geval wanneer de koper aan de bank de opdracht geeft de beneficiaris te betalen met het credit-saldo van zijn rekening-courant of met vooraf ter beschikking gestelde fondsen. Hier heeft de bank enkel een rol als tussenpersoon omdat hij aan de beneficiaris overmaakt wat hij reeds voor rekening van de koper bezat. Dit sluit echter niet uit dat, ook in deze gevallen, de bank zich onherroepelijk kan verbinden tegenover de verkoper, waardoor deze een rechtstreeks recht verkrijgt tot betaling van de prijs (8).

VERSCHILLENDE THEORIEËN

7. Volgens een eerste theorie, welke door een deel van de rechtspraak en rechtsleer voorgehouden wordt, moet de bankier beschouwd worden als *gesalarieerd mandataris* van de koper. Aan de overeenkomst van kredietopening is als het ware een lastgeving vastgehecht, op grond waarvan de bank als vertegenwoordiger van de koper, de verkoper uitbetaalt. Deze stelling is thans vanwege verschillende auteurs aan kritiek onderworpen (9). De lastgeving is een kontrakt waardoor een persoon aan een ander persoon de macht geeft om rechtshandelingen voor de lastgever en in zijn naam te doen (artikel 1984 BW.). Het essentiële kenmerk van de normale lastgeving is dat de lasthebber vertegenwoordigingsbevoegdheid krijgt, en in naam van de lastgever rechtshandelingen mag verrichten (10). Daarentegen, in de techniek van het dokumentair krediet, verbindt de bank zich persoonlijk jegens de derde, zij handelt in eigen naam en draagt zelf de gevolgen van haar verbintenis met de derde. Bovendien kan de koper, in geval de bank een fout begaat in de uitvoering van haar verplichtingen, de documenten weigeren (cfr. infra nr 25), terwijl bij lastgeving enkel schadevergoeding kan geëist worden.

Evenmin kan er sprake zijn van een *kontrakt van naamlening*, welke een bijzondere vorm is van lastgeving (11). Het essentiële kenmerk van dit kontrakt is dat de partijen voor de buitenwereld het mandaat verborgen wensen te houden. Dit is zeker niet het geval bij het dokumentair krediet, gezien de verkoper zelf als garantie de tussenkomst van de bank eist en dikwijls zelf de keuze van de koper goedkeurt (12).

(8) FREDERICQ, *Traité*, IX, nr. 295, p. 315 ; A. DIERYCK, *Les ouvertures de crédit*, nr. 257, p. 272 ; G. BOUMAL, *o.c.*, nr. 28, p. 35.

(9) FREDERICQ, *o.c.*, nr. 196, p. 315 ; *Novelles, Droit Bancaire*, Tw. Ouverture de crédit, nr. 258, p. 256 ; VAN RIJN-HEENEN, *o.c.*, nr. 2170, p. 379.

(10) DE PAGE, V., nr. 261, p. 356 ; KLUYSKENS A., *De Contracten*, nr. 509, p. 628 ; PLANIOL et RIPERT, *Droit Civil Français*, XI, nr. 427, p. 851.

(11) DE PAGE, nrs 477bis en 480, p. 466 en 468 ; KLUYSKENS, *idem*.

(12) BOUMAL, *o.c.*, nr. 31 en 32, p. 38-42.

Soms wordt het openen van een onherroepelijk krediet vergeleken met een *commissiekontrakt* (Boek I, Titel VII Wb. v. Koophandel). Hier geldt echter dezelfde kritiek als voor het gewone mandaat gezien de commissionair een lasthebber is maar zonder dat men de vertegenwoordiging tegenover derden laat uitschijnen (13).

8. Een tweede theorie welke eveneens door rechtsleer en rechtspraak wordt voorgehouden, is deze van aanneming van werk (*locatio operis faciendi*). Het kontrakt van aanneming van werk vormt een uitvoeringsmodaliteit van de oorspronkelijke overeenkomst tussen bank en koper. De bankier stelt zijn kennis en professionele activiteit ten dienste van de koper. Deze theorie kan verklarend werken voor de kwalificatie van het herroepelijk krediet, omdat er in dat geval geen juridische band bestaat tussen de bank en de beneficiaris; de bank belooft enkel aan de koper een materiële handeling ten voordele van een derde te verrichten (14). De *locatio operis faciendi* kan echter het onherroepelijk krediet niet verklaren, gezien zij enkel het leveren van materiële of intellectuele arbeid (15) ten voordele van de meester (i.c. de koper) tot object heeft. Zij geeft dus geen verklaring voor de juridische band tussen bank en beneficiaris (16).

9. Men heeft eveneens gepoogd de opening van het onherroepelijk krediet ten voordele van een derde te verklaren door het beding ten behoeve van een derde (17) en door borgtocht. Hoewel beide instellingen verscheidene punten gemeen hebben met het onherroepelijk krediet, kunnen zij toch geen voldoende verklaring geven.

Het beding ten behoeve van een derde is de schikking van een overeenkomst, waarbij een partij tegenover de andere de verbintenis aangaat een prestatie te zullen uitvoeren voor een derde die geen partij is bij het sluiten van het kontrakt. Indien de bedinger zijn verplichtingen tegenover de belover niet uitvoert, is deze laatste op grond van de *exceptio non adimpleti contractus* niet verplicht zijn beloofde prestatie tegenover de derde uit te voeren. Bij het onherroepelijk krediet daarentegen, mag de bank geen

(13) DE PAGE, V, nr. 370, p. 372.

(14) "La distinction entre "ordre de faire quelque chose au bénéfice d'un tiers" et "ordre de promettre au tiers de le faire" peut paraître subtile au premier abord, mais elle nous semble en définitive, la véritable différence entre crédit révocable et crédit irrévocable", BOUMAL, o.c., nr. 32, p. 42.

(15) DE PAGE, IV, nr. 849, p. 867; PLANIOL et RIPERT, o.c., nr. 1430, p. 854.

(16) Voor het onderscheid tussen mandaat en aanneming van werk, zie FLAMME et LEPAFFE, *Le contrat d'entreprise*, Bruxelles, 1966, nr. 12, p. 36.

(17) DORHOUT MEES, o.c., nr. 2126, p. 795.

verweermiddelen, ontleend aan haar overeenkomst met de koper, tegenover de verkoper inroepen (18).

De borgtocht scheen aanlokkelijk, als verklaring voor het onherroepelijk dokumentair krediet, niet enkel omdat hun economisch doel gelijk is, nl. een zekerheid bieden aan de schuldeiser, maar tevens omdat, zoals bij het accreditief, de overeenkomst bank-verkoper onafhankelijk is van de overeenkomst koper-bank (19), bij de borgtocht de overeenkomst borg-schuldeiser onafhankelijk is van de overeenkomst borg-schuldeiser. Nochtans zijn er belangrijke verschilpunten welke ertoe geleid hebben de borgtocht als juridische kwalificatie te weigeren. Vooreerst kan in geval van onherroepelijke kredietopening de beneficiaris rechtstreeks aanspraak maken op de betaling van de bankier, terwijl de borgtocht slechts een subsidiair karakter bezit: de schuldeiser mag zich slechts tot de borg wenden, indien de schuldenaar zelf zijn schuld niet voldoet (artikel 2021 B.W.) (20). Bovendien kan de borgtocht slechts bestaan voor een geldige verbintenis (artikel 2021, 2° lid B.W.) en mag de borg zich op alle excepties welke inherent zijn aan de schuld tegen de schuldeiser beroepen (artikel 2036 B.W.). Bij de kredietopening ten voordele van een derde daarentegen is de verbintenis bank-verkoper totaal onafhankelijk van de basisovereenkomst (21).

10. Wij hebben hier de belangrijkste theorieën weergegeven welke, vertrekkende van de overeenkomst tot opening van een krediet, de onherroepelijke verbintenis van de bankier en het rechtstreeks recht van de beneficiaris op de realisatie ervan, pogen te verklaren. Wij moeten vaststellen dat geen enkele instelling een sluitende kwalificatie betekent voor het probleem. De oorzaak hiervan is dat men de eenheid van het accreditief teveel uit het oog verliest en men niet voldoende rekening houdt met de band tussen de verschillende overeenkomsten en de kenmerken ervan.

11. Ondanks het feit dat een deel van de rechtsleer (22) de voorgestelde oplossing niet aanvaardt, moet deze gezocht worden in de delegatieovereen-

(18) PABBRUWE, *T.P.R.*, 1968 ; *o.c.*, nr. II, p. 281 en nr. 17, p. 288.

(19) cfr. *Uniform Customs, General Provisions and Definitions*, par. f) : "A beneficiary can in no case avail himself of the contractual relationship existing between banks or between the applicant for the credit and the issuing bank".

R. DE CARBONNIERES, *L'autonomie des liens en matière de Crédit Documentaire*, Banque, 1949, p. 261 en 431 ; idem, Banque, 1950, 679 ;

Arresten van het Franse Cour de Cassation van 4 maart 1953 en 8 december 1953, S., 1954, I, 121.

(20) GUTTERIDGE and MEGRAH, *The law of bankers' commercial credits*, London, 1962, p. 18.

(21) STOUFFLET, J., *o.c.*, nr. 461, 2°, p. 373.

(22) STOUFFLET, *o.c.*, nr. 467-477, p. 377-385.

komst (23). Delegatie is een driepartijenovereenkomst: een persoon – delegant, – die een prestatie mag verwachten van een ander, – gedelegeerde, – geeft aan deze opdracht zich persoonlijk te verbinden jegens een derde, – delegataris, – die van de eerste een prestatie verwacht; de gedelegeerde verbindt zich persoonlijk en rechtstreeks jegens de delegataris. Naargelang van de toestemming van de delegataris, verbindt de gedelegeerde zich naast de delegant – eigenlijke delegatie – of in zijn plaats – delegatie met schuldvernieuwing (24).

De definitie van de eigenlijke delegatieovereenkomst stemt ogenschijnlijk volkomen overeen met het onherroepelijk krediet. De koper, welke schuldenaar is van de verkoper ten belope van de aankoop prijs van de goederen, sluit met zijn bank een overeenkomst af tot opening van een krediet. In opdracht van de koper sluit de bank, welke krachtens de overeenkomst tot opening van een krediet schuldenaar geworden is van de koper, een onherroepelijke overeenkomst af met de verkoper. Het belangrijkste kenmerk van het accreditief is dat de bankier zich niet kan beroepen op de excepties verbonden aan de twee vorige overeenkomsten, afgesloten tussen koper en verkoper en tussen koper en bank. M.a.w. haar verbintenis is volkomen onafhankelijk van de rechtsgeldigheid zowel van de koopovereenkomst als van de overeenkomst tot opening van het krediet. De autonomie van de overeenkomst bank–verkoper vindt men terug in de delegatieovereenkomst, i.c. in de overeenkomst tussen gedelegeerde en delegataris. Dit is een abstracte verbintenis zodanig dat de excepties welke verbonden zijn aan de vorige rechtsverhoudingen niet kunnen ingeroepen worden (25). Bovendien blijft bij de eigenlijke delegatie, zoals bij het onherroepelijk documentair krediet, de oorspronkelijke juridische band tussen delegant en delegataris bestaan, zodanig dat deze thans twee schuldenaars heeft.

Het belangrijkste bezwaar dat ingeroepen wordt tegen de delegatie als kwalificatie van het accreditief ligt in het feit dat de gedelegeerde maar zal verbonden zijn jegens de delegataris door diens aanvaarding, terwijl dit niet nodig zou zijn voor het onherroepelijk krediet. Men neemt aan dat bij het accreditief de bank gebonden is tegenover de beneficiaris, vanaf het ogenblik dat de kredietbrief met de instructies, welke zij naar de beneficiaris doorstuurt, bij deze is aangekomen, zonder dat de beneficiaris moet aanvaard hebben, indien hij ooit aanvaardt (26). De reden hiervan is dat niet alleen de

(23) Deze stelling wordt o.m. verdedigd in RONSE, *Delegatieovereenkomsten*, A.P.R., 1954; In die zin eveneens, DE PAGE, *Traité*, II, nr. 479, p. 473.

(24) RONSE, *o.c.*, nr. 1 en 2, p. 19-20.

(25) RONSE, *o.c.*, nr. 22, p. 28 en nr. 132 e.v., p. 72 e.v.

(26) *Cass. Fr.*, 20 octobre 1953, S., 1954, I, 121, met noot P. Lescot; STOUFFLET, *o.c.*, nr. 350, p. 299; HERBERT SCHONLE, *o.c.*, p. 25; Dit probleem wordt op zeer duidelijke wijze opgelost door RONSE, *o.c.*, nr. 53 e.v., p. 44.

bankier zich vanaf dat ogenblik onherroepelijk verbonden zou weten, maar tevens de koper—delegant zijn opdracht niet meer kan herroepen.

Dit bezwaar kan op een eenvoudige wijze weerlegd worden, waaruit bovendien zal blijken dat het accreditief in een bestaande juridische vorm kan gegoten worden, nl. de delegatieovereenkomst, zonder hierbij aan een van beide iets te misvormen. Hierbij dienen twee mogelijkheden te worden onderscheiden : a) Indien de verkoper (delegataris), in zijn overeenkomst met de koper, al de modaliteiten van het accreditief heeft vastgelegd en tevens de bankier, die zich onherroepelijk jegens hem moet verbinden, heeft aangeduid, dan gaat het aanbod uit van de verkoper. De aanvaarding van de bank-gedelegeerde bestaat in de notificatie van de kredietbrief aan de verkoper, zodat de delegatieovereenkomst tot stand komt wanneer deze in het bezit is van de verkoper. b) Indien anderzijds het aanbod uitgaat van de bankier, is hij verbonden tegenover de beneficiaris zodra deze de kredietbrief ontvangt. De kredietbrief houdt immers een aanbod van delegatie in, waardoor hij, volgens de gewone regelen die van toepassing zijn betreffende het aanbod, gebonden is. Wanneer de verkoper het aanbod aanvaardt, wordt het aanbod van delegatie omgezet in een delegatieovereenkomst. De aanvaarding kan zowel uitdrukkelijk als stilzwijgend geschieden.

Afdeling II

HET OPENEN VAN HET KREDIET

OPSTELLEN VAN DE KREDIETBRIEF EN MEDEDELING ERVAN AAN DE BENEFICIARIS

12. De bankier zal overgaan tot de kredietopening en de kennisgeving ervan aan de beneficiaris met inachtnaam van de instructies welke hem desaangaande door de koper-ordergever worden medegedeeld. Deze instructies zijn van groot belang voor de koper : het is immers aan de hand ervan dat de bankier zal kunnen nagaan of de beneficiaris zijn verplichtingen tegenover de koper heeft vervuld. De bankier is immers in principe niet op de hoogte van het basiskontraat (Uniform Customs, General Provisions and Definitions, par. c.).

De instructies betreffende de documentaire kredietopening moeten zo precies en duidelijk mogelijk zijn. Om alle misverstanden te vermijden is het geraadzaam dat de ordergever erin niet teveel details opneemt (27). Alvorens

(27) *Uniform Customs, General Provisions and Definitions, par. d* ; Ch. BONTOUX, *Considérations sur certains problèmes de Crédit Documentaire, Revue de la Banque*, 1956, p. 151.

het krediet te openen, is het belangrijk dat de bank de instructies van de ordergever grondig onderzoekt, om te zien of erin geen dubbelzinnigheden of onduidelijkheden voorkomen. Het is absoluut noodzakelijk, om latere moeilijkheden te vermijden, dat op het ogenblik van de kredietopening elke partij weet welke haar juiste opracht, haar rechten en verplichtingen zijn (28).

De beneficiaris wordt door de bankier op de hoogte gebracht van de voorwaarden waaronder het dokumentair krediet ten zijne voordele kan gerealiseerd worden. Gezien de bank bij enige fout in de uitvoering van haar verplichtingen kan verantwoordelijk gesteld worden, zal ze de instructies gewoonlijk letterlijk doorgeven (29). Om de vergissingen bij het vertalen of het interpreteren van technische termen te vermijden, is de bank dan ook niet verplicht deze te vertalen bij de mededeling van de kredietopening (Uniform Customs, artikel 10). De bank kan de notificatie ook laten geschieden door tussenkomst van een andere bank, zonder dat deze laatste zich hierdoor bindt (30).

13. Wat betreft de inhoud van de kredietbrief, deze bevat over het algemeen de volgende rubrieken (31) :

a) nauwkeurige vermelding van de *naam* en de *kwaliteit der partijen* : nl. van de koper-ordergever, de bank-kredietgever, de verkoper-beneficiaris en eventueel de andere banken welke bij de notificatie, realisatie of confirmatie van het onherroepelijk krediet tussenkomen.

b) het *bedrag* voor hetwelk het dokumentair krediet geopend werd. Indien het bedrag niet juist kan bepaald worden, zal een marge van 10 % worden toegelaten (Uniform Customs, artikel 32, 1e lid).

c) de *geldigheidstermijn* : in de kredietbrief, waarbij aan de beneficiaris de opening van het dokumentaire krediet wordt medegedeeld, moet de uiterste datum van geldigheid vastgesteld zijn, waarop de documenten moeten overhandigd worden (Uniform Customs, artikel 35). Deze zal normaal overeenkomen met de datum binnen dewelke het basiskontraat moet uitgevoerd worden. Indien de ordergever nagelaten heeft hierover de nodige instructies te geven, moet de bankier de kredietopening uitstellen, totdat hij desbetreffende de nodige inlichtingen heeft ontvangen. Volgens J. STOUF-

(28) S. EPSCHTEIN et Ch. BONTOUX, Emission de crédits documentaires, *Banque*, 1964, p. 295 ; Ch. BONTOUX, Limite du formalisme en matière de crédits documentaires, *Revue de la Banque*, 1959, p. 26.

(29) *Novelles, Droits Bancaire, Tw. Ouverture de crédit*, nr. 269.

(30) *Uniform Customs*, artikel 3, 2e lid : "An irrevocable credit may be advised to a beneficiary through another bank without engagement on the part of that other bank..."

(31) J. STOUFFLET, *o.c.*, nr. 52, p. 56 ; F. EISEMANN, *Le Crédit Documentaire dans le Droit et la Pratique*, Paris, 1963, p. 17 e.v.

FLET (32) zou er in dit geval zelfs geen overeenkomst tot opening van een onherroepelijk krediet tussen koper en bankier bestaan, gezien de tijdsbepaling een essentieel element van dit kontrakt uitmaakt. De bank mag wel, maar dan enkel ten informatieve titel en zonder enige verantwoordelijkheid te kunnen oplopen, aan de beneficiaris een eenvoudig bericht betreffende de gegeven instructies laten geworden (Uniform Customs, artikel 5).

d) de vereiste *dokumenten* welke moeten voorgelegd worden (Uniform Customs, artikel 13, 1e lid). Normaal worden een factuur, een dokument betreffende het vervoer (cognossement, vrachtbrief of ontvangstbewijs van de post) en een verzekeringspolis gevraagd.

Om de zekerheid te bekomen dat de door de verkoper verzonden goederen kwalitatief wel degelijk beantwoorden aan zijn bestelling, kan de koper naast de klassieke lijst van documenten, tevens een oorsprongscertificaat, een analysecertificaat en een inspectiecertificaat eisen. Hiervoor geeft hij aan een bevoegd expert de opdracht de goederen vóór de inschepping te onderzoeken om na te gaan of ze aan de door hem gestelde voorwaarden voldoen. Indien het onderzoek een positief resultaat oplevert, zal de expert aan de verkoper de nodige certificaten overhandigen (33).

e) tenslotte kunnen in de kredietbrief nog de belangrijkste clausules van het basiskontrakt opgenomen worden. Zo bv. inzake verzekering, wijze van transport, kwantiteit en kwaliteit der goederen, plaats van bestemming, bijzondere clausules inzake levering (C.I.F., F.O.B.), wijze van betaling, de munt waarin het krediet moet gerealiseerd worden (de munt van het land van de koper, van de verkoper of een derde overeengekomen munt). De vermelding hiervan is niet ongegrond, gezien de bankier, zoals we reeds zegden, in principe niet op de hoogte is van het basiskontrakt.

De bankier is ertoe verplicht het krediet geopend te houden totdat de laatste dag, waarop de beneficiaris hem de documenten mag voorleggen, verstreken is. Indien op dat ogenblik de beneficiaris de vereiste documenten niet heeft overgemaakt aan de bankier, is deze van zijn verplichtingen tegenover de beneficiaris bevrijd.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE BANKIER EN SANCTIES

14. Hierboven werd reeds gewezen op het belang van de opstelling van de kredietbrief met betrekking tot het normale verloop van het dokumentair krediet. Zo bestaat de mogelijkheid dat wegens een kleine vergissing van de

(32) J. STOUFFLET, *o.c.*, nr. 200, p. 196.

(33) F. LISON, Certificats d'inspection, *Revue de la Banque*, 1959, p. 704. Betreffende de documenten in het algemeen, René BELLOT, *Traité théorique et pratique de la vente CAF, Le Crédit Documentaire*, Paris, 1951, p. 95 e.v.

bankier bij de opstelling van de kredietbrief (bv. hij vergeet in de kredietbrief een inspectiecertificaat te vermelden welk door de koper vereist wordt) de volgens de kredietbrief vereiste dokumenten voorgelegd worden door de beneficiaris, de bankier het krediet realiseert en de koper achteraf de dokumenten weigert gezien ze niet overeenstemmen met de instructies (i.c. omdat een dokument ontbreekt). In de meeste gevallen wordt de fout slechts ontdekt wanneer de beneficiaris de dokumenten aan de bank voorlegt of deze ze doorgeeft aan de ordergever. Dit probleem zullen we verder bespreken.

Het is echter mogelijk dat de bank nalaat de kredietopening te notificeren, of herroept, of in de kredietbrief voorwaarden vermeldt welke in het geheel niet overeenkomen met de gegeven instructies. In deze gevallen zal de fout dadelijk aan het licht komen en de bankier kan ter verantwoording geroepen worden door de ordergever.

Om de verantwoordelijkheid van de bankier en de sanctie te bepalen wordt het algemeen verbintenissenrecht toegepast. De bankier zal schadevergoeding moeten betalen aan de ordergever (artikel 1149 B.W.) ; de schade was door de bankier te voorzien (artikel 1150 B.W.) vermits hij de techniek en het doel van het dokumentair krediet kent. Het is duidelijk dat in geval van overmacht geen schadevergoeding verschuldigd is.

Bij de beoordeling van de fout van de bankier zal ook rekening worden gehouden met het feit dat hij enerzijds wegens zijn beroep specialist is in deze financieringstechniek en anderzijds hiervoor een vergoeding ontvangt (34).

15. In een recent arrest van het Franse Cour de Cassation (35) wordt hierop nogmaals duidelijk gewezen. Een Franse bank had aanvaard een geconfirmeerd onherroepelijk krediet te openen ten voordele van een Griekse verkoper. Zij beperkte zich ertoe een Griekse bank te verwittigen dat zij haar rekening-courant krediteerde ten belope van het bedrag. Deze handelwijze stemde echter niet overeen met de regeling van de wisselcontrole die tussen Frankrijk en Griekenland van kracht was, zodat de Griekse bank het krediet onmogelijk kon ter beschikking stellen van de verkoper, welke de verkoop-overeenkomst verbrak. De zaak werd door de koper voor de rechtbank gebracht welke de Franse bank verantwoordelijk stelde. Haar fout bestond in een nalatigheid en onvoorzichtigheid door niet op regelmatige wijze de Griekse bank te dekken. De Franse bank poogde haar verantwoordelijkheid af te wentelen steunende op artikel 12 van de Uniform Customs (cfr. infra n° 16). Het Hof van Cassatie aanvaardde dit argument niet. De bank had zich verbonden het krediet te openen en door haar professionele activiteit, moest zij op de hoogte zijn van de hinderpalen en moeilijkheden welke de

(34) *Novelles*, Tw. Ouverture de crédit, nr. 271 ; FREDERICQ, *Traité*, IX, nr. 197, p. 317.

(35) *Cass. Fr.*, 1er décembre 1966, *Bull. civ.*, III, nr. 465 ; zie tevens *Revue trim. droit comm.*, 1967, p. 545.

reglementen inzake wisselcontrole konden meebrengen bij de realisatie van het krediet.

In een ander arrest (36) bevestigt het Franse Cour de Cassation een uitspraak van het Hof van Beroep te Aix, waarbij een bank veroordeeld werd omdat zij een kredietopening per gewone brief had medegedeeld aan de beneficiaris wanneer zij zelf de instructies van de ordergever per telegram had ontvangen. Het Hof van Cassatie beweerde dat de bank op deze wijze niet de nodige zorg had besteed aan de uitvoering van haar verplichtingen, welke normaal van een gesalarieerd mandataris mogen verwacht worden.

16. De Uniform Customs bevatten verschillende artikelen welke in bijzondere gevallen de verantwoordelijkheid van de bank beperken en dusdanig het gemeenrechtelijk begrip "overmacht" inzake dokumentair krediet enige uitbreiding geeft.

Volgens artikel 10 kan de bank niet verantwoordelijk gesteld worden bij een gebrekkige werking van de communicatiemiddelen. Zo in geval van vertraging of verlies bij verzending van brieven of dokumenten, fouten bij het doorgeven van teksten per telegram of telex. Evenmin draagt zij verantwoordelijkheid, volgens artikel II, indien zij haar verplichtingen niet kan uitvoeren wegens staking, lock-out, oorlog e.d. Volgens artikel 12, lid 3, is de ordergever verantwoordelijk voor alle verplichtingen voortvloeiende uit de wetten en gebruiken van de vreemde landen.

Afdeling III

ONDERZOEK EN OVERDRACHT VAN DE DOKUMENTEN

17. Wanneer de verkoper aan de bankier de vereiste dokumenten voorlegt, moet deze onderzoeken of de voorggelegde dokumenten voldoen aan de instructies van de ordergever. In de eerste plaats moet hij nagaan of de geldigheidstermijn van de kredietopening, welke in de kredietbrief vermeld staat, nog niet verstreken is (Uniform Customs, artikel 41). Daarna moet de identiteit, conformiteit en regelmatigheid van de dokumenten onderzocht worden (37).

Dit is ongetwijfeld de belangrijkste opdracht van de bankier omdat hij enerzijds verantwoordelijk kan gesteld worden ten overstaan van de benefi-

(36) Cassatiearrest van 12 juni 1960, zie F. LISON, *Transmission tardive d'un accreditif*, *Revue de la Banque*, 1961, p. 972.

(37) *Novelles*, Tw. *Ouverture de crédit*, nr. 272 e.v.; F. EISEMANN, *o.c.*, p. 65 e.v.; FREDERICQ, *o.c.*, IX, nr. 197, p. 318; J. STOUFFLET, *o.c.*, nr. 222 e.v., p. 210 e.v.

ciaris indien hij zonder reden de dokumenten afwijst en weigert te betalen, en anderzijds verantwoordelijk is tegenover de koper wanneer hij betaalt en de dokumenten onregelmatig blijken te zijn.

FORMALISME

18. Doch alvorens hierop dieper in te gaan, moet de nadruk gelegd worden op het essentieel formalistisch karakter welke deze verplichting van de bank kenmerkt. Zowel rechtsleer als rechtspraak zijn hierover akkoord en het wordt bovendien benadrukt in de Uniform Customs. De bankier moet een normale waakzaamheid (bonus pater familias (38)) aan de dag leggen bij het onderzoek van de dokumenten "to ascertain that they appear *on their face* to be in accordance with the terms and conditions of the credit" (Uniform Customs, artikel 7). Het is dus voldoende dat de dokumenten volgens hun uiterlijk voorkomen conform zijn aan de instructies, opdat de bankier op regelmatige wijze de verkoper zou mogen uitbetalen. De bank heeft enkel de dokumenten te verifiëren, met uitsluiting van de koopwaar zelf (Uniform Customs, artikel 8). Zelfs wanneer de gegevens van de dokumenten niet met de werkelijkheid overeenstemmen, kan de bank hiervoor niet verantwoordelijk gesteld worden, behalve in enkele uitzonderlijke gevallen (cfr. infra n° 19). Het is m.a.w. een noodzakelijke doch voldoende voorwaarde wanneer de dokumenten beantwoorden aan de instructies van de ordergever (39).

Dit formalisme van het onderzoek van de dokumenten moet echter op een redelijke wijze geïnterpreteerd worden, in het belang van het dokumentair krediet zelf, als betalingsmiddel van internationale koopovereenkomsten. Enerzijds wordt een zekere zorg van de bankier vereist, omdat het doel van het onderzoek tenslotte is een eerste garantie te bieden aan de koper, dat de hem geleverde koopwaar beantwoordt aan zijn bestelling. Anderzijds is een uiterlijk schijnbare conformiteit voldoende. Men mag de taak van de bank niet zover drijven dat haar onderzoek een absolute waarborg zou betekenen voor de koper. In dit geval zou men van de bank de verzekeraar maken van de koper wat zeker niet de bedoeling is van het dokumentair krediet (40). Volgens Charles BONTOUX (41) werd het criterium, welke de banken moeten volgen bij de verificatie van de dokumenten, juist weergegeven in een

(38) C. DE BECK, *Crédit documentaire, Contestation ! Participation ! Revue de la Banque*, 1968, p. 712.

(39) *Cour d'Appel*, Paris, 31 mai 1966, D., 1966, Somm. 95.

(40) Ch. BONTOUX, *Limite du formalisme en matière de Crédit documentaire, Revue de la Banque*, 1959, p. 21.

(41) *Idem.*

arrest van het Italiaanse Corti di Cassatione van 17 oktober 1953 (42). Volgens het Corti di Cassatione moet de bankier zijn mandaat met een zekere soepelheid kunnen uitoefenen in die zin dat hij op een intelligente manier, en geenszins als een automaat, moet te werk gaan bij het onderzoek naar de conformiteit van de documenten met de instructies. Hij moet met kennis van zaken handelen, steunende op een ervaring die men normaal van hem mag verwachten. Een grondiger controle, welke een speciale kennis eist en zou leiden tot een "di merito" onderzoek, behoort noch tot de taak noch tot de bevoegdheid van de bankier. Een overdreven formalisme, waardoor bij de minst schijnbare onregelmatigheid de documenten zouden verworpen worden is hier dus volledig uit den boze (43).

IDENTITEIT, CONFORMITEIT, REGELMATIGHEID

19. Zoals hoger gezegd, bestaat de verificatie van de documenten erin de identiteit, de conformiteit en de regelmatigheid ervan na te gaan.

1. het onderzoek naar de *identiteit* van de documenten houdt in dat de bankier moet nagaan of al de documenten welke in de kredietbrief opgesomd zijn (Uniform Customs, artikel 13, 1° lid) voorgelegd werden. Hij moet dus al de opgesomde documenten, en enkel deze, ontvangen. Wanneer slechts één document ontbreekt, moet hij tevens alle andere voorgelegde documenten afwijzen, zelfs indien ze overeenkomen met de instructies, tenzij men het ontbrekende document kan voorleggen vóór het verstrijken van de geldigheidstermijn. Over het algemeen zijn er op dit punt weinig problemen (44) op voorwaarde natuurlijk dat de instructies hierover duidelijk zijn.

2. het onderzoek naar de *conformiteit* van de documenten. De inhoud van de verschillende documenten moet "letterlijk" overeenkomen met de in de kredietbrief vermelde instructies. Niet alleen moeten alle documenten afzonderlijk naar hun inhoud onderzocht worden, maar tevens moeten ze met elkaar vergeleken worden waarbij eveneens onregelmatigheden aan het licht kunnen komen. Zo kan er een verschil zijn tussen de gegevens van de factuur en deze van het cognossement of ander document betreffende de datum van verzending, de naam van het schip, de vertrekhaven e.d. Het is duidelijk dat door dergelijke tegenstrijdigheden de juistheid van de documenten sterk in twijfel getrokken wordt. Er weze hier nogmaals de aandacht op gevestigd dat

(42) Dit cassatiearrest wordt in het bovengenoemde artikel van Bontoux weergegeven, in Franse vertaling en zonder verdere verwijzing.

(43) Zo bijvoorbeeld het afwijzen van de documenten omdat in de factuur de koopwaren in een andere taal worden beschreven dan deze welke in de kredietbrief werd gebruikt. Voor verdere voorbeelden, zie Ch. Bontoux, idem.

(44) Zie nochtans J. STOUFFLET, *o.c.*, nr. 228-229, p. 213 e.v.

de bankier, gezien het formalistisch karakter van zijn taak, niet verplicht is na te gaan of de inhoud van de documenten overeenstemt met de werkelijkheid (45).

De toepassing van deze algemene beginselen kan in de werkelijkheid grote moeilijkheden meebrengen (46). De verschillende types van documenten (47), de verscheidenheid van de annotaties welke er in kunnen vermeld zijn en voornamelijk de onduidelijkheid of onvolledigheid van de instructies van de ordergever hieromtrent, zijn zeker niet van aard om de taak van de bankier te vergemakkelijken. De Uniform Customs kunnen voor deze problemen dikwijls een oplossing bieden, op voorwaarde dat zij van toepassing zijn (cfr. supra nr 3). In Afdeling C (artikelen 13 tot 31) worden verschillende richtlijnen gegeven voor het onderzoek naar de conformiteit van de voornaamste documenten (o.a. bewijs van verzending, factuur, cognossement, verzekering).

3. Het onderzoek naar de *regelmatigheid* van de documenten. Het is evident dat de banken de documenten moeten weigeren die duidelijke onregelmatigheden vertonen (zichtbare vervalsing, zware fouten e.d.). Het betreft hier onregelmatigheden die als het ware in het oog springen. De bank kan niet verantwoordelijk zijn indien de onregelmatigheid slechts kon ontdekt worden dan na een onderzoek dat technisch gezien de bank niet kon en niet moest uitvoeren in het kader van het dokumentair krediet (48).

CLEAN BILLS OF LADING

20. Wij kunnen moeilijk dit hoofdstuk over het onderzoek van de documenten afsluiten, zonder even stil te staan bij een probleem waarvoor de bank die met het onderzoek gelast is, dikwijls geplaagd wordt. Het is nl. de vraag of een cognossement, waarop de kapitein van het schip een of ander voorbehoud heeft gemaakt (49), al dan niet mag aanvaard worden. Dit is het vraagstuk van het "schone" cognossement (connaissance net, clean Bill of Lading, Reines Konnossement).

Een cognossement is "clean" wanneer erin geen bijkomende vermeldingen opgenomen zijn welke een voorbehoud vormen ten voordele van de

(45) Brussel, 20 januari 1965, *Pas.*, II, 19; *Cass. Fr.*, 21 juni 1961, *Bull.*, 1961, III, 242; eveneens in *Rev. Trim. Dr. Comm.*, 1964, 806.

(46) J. STOUFFLET, *o.c.*, nr. 249-300, p. 231 e.v.

(47) Tribunal de Lunebourg, 26 février, 1964, *Revue de la Banque*, 1964, 677.

(48) EISEMANN, *o.c.*, p. 66; Estado da India, Goa v. Bank X, Antwerpen, *Revue de la Banque*, 1954, p. 896; 1962, p. 906; 1965, p. 638.

(49) Voor een exemplatieve lijst van gebruikelijke clausules, raadplege men Brochure nr. 223 van de I.C.C.

vervoerder. De vervoerders pogen door allerlei clauses in het cognossement hun verantwoordelijkheid (artikel 91, par. III, Boek II, Wetboek van Koophandel) zoveel mogelijk af te wentelen. Men kan twee soorten van clauses onderscheiden, nl. enerzijds deze die de bewijslast omkeren (bv. wanneer de kapitein verklaart dat het gewicht of de kwantiteit van de ingeladen vracht hem onbekend zijn) en anderzijds deze die een gehele of gedeeltelijke niet-verantwoordelijkheid van de vervoerder inhouden (50).

De reden waarom de bankier een "dirty" of "unclean" cognossement moet weigeren is duidelijk. De onregelmatigheid van het cognossement in verband met het dokumentair krediet kan immers een aanwijzing zijn van de slechte uitvoering van de verkoper. Het is echter verkeerd te menen dat elke reserve van de kapitein op het cognossement, dit laatste "unclean" maakt. Er zijn reserves welke zo veelvuldig voorkomen dat ze als stijlclauses worden beschouwd en dan ook het regelmatig karakter van het cognossement niet wegnemen. Daarnaast is het mogelijk dat een clause de bank tot de onregelmatigheid zou doen besluiten, terwijl de koper, ondanks het voorbehoud van de kapitein, zich toch zou tevreden stellen met de koopwaar.

21. Een arrest van het Franse Cour de Cassation van 13 april 1967 (51) toont aan voor welke delicate vraagstukken de bank soms geplaatst wordt in verband met de annotaties van de kapitein op het cognossement. Een bank had in opdracht van een firma uit V. een onherroepelijk krediet geopend ten voordele van een Nigeriaanse firma. Deze moest om uitbetaald te worden een reeks documenten voorleggen, waarbij een cognossement. De kapitein van het schip dat de koopwaar vervoerde, was in de onmogelijkheid geweest het gewicht van de koopwaar na te gaan en had dit dan ook door een reserve ("said to weight"), met de hand op het cognossement geschreven, laten weten. Ondanks deze reserve werd het krediet door de bank gerealiseerd. Bij aankomst van het schip, constateerde de koper een tekort van 55 à 60 % van het gewicht van de bestelling. Hierop daagde de koper de verschillende partijen voor de handelsrechtbank van Marseille om naast schadevergoeding, tevens de prijs van de goederen welke hij aan de bank betaald had, terug te vorderen. De handelsrechtbank van Marseille weerhield de verantwoordelijkheid van de bank. Deze ging in beroep, zich steunende op het argument dat de clause "said to weight" een stijlclause is die geenszins een cognossement onregelmatig maakt. Het Hof van Beroep te Aix antwoordde dat de bank een onvoorzichtigheid had begaan, door het krediet te realiseren, ondanks het voorbehoud. Het Hof van Cassatie bevestigde dit arrest, zeggende dat de

(50) F. LISON, *Connaissance nets*, *Revue de la Banque*, 1950, p. 104 ;

(51) Ch. BONTOUX, A propos de l'article 16 (ex 18) des Règles et Usances relatives aux Crédits Documentaires, *Revue de la Banque*, 1968, p. 460 ; C. DE BECK, Crédits Documentaires : Le connaissance réputé de bonne livraison, *Revue de la Banque*, 1969, 347.

reserve i.c. geen stijlclausule was omdat ze door de kapitein met de hand geschreven was en dit volstond om het dokument onregelmatig te maken.

In een arrest van 24 maart 1958 (52) weerhield het Bundesgerichtshof de verantwoordelijkheid van een bank, omdat deze de certificaten van analyse en inspectie aanvaard had, hoewel daarin de woorden "spray process" tussen haakjes waren vermeld, terwijl dit niet tussen haakjes stond in de instructies van de ordergever.

22. Het is klaar dat de banken zich zoveel mogelijk wensen te onttrekken aan de geschillen die ontstaan door het aanbrengen van reserves op het cognossement. De laatste wijziging van de Uniform Customs in 1962 heeft de verdienste wat duidelijkheid te hebben gebracht in de discussie betreffende dit vraagstuk door op een eenvoudige manier te omschrijven wat een schoon cognossement is en onder welke voorwaarden de bank een cognossement mag aanvaarden.

Het nieuwe artikel 16 (ex artikel 18) van de Uniform Customs vertrekt van het principe dat, tenzij door bijzondere instructies een schoon cognossement is vereist. Het definieert een schoon cognossement als "one which bears no superimposed clause or notation which expressly declares a defective condition of the goods and/or the packaging". Indien het cognossement dus geen voorbehoud bevat wijzende op de slechte staat van de goederen en/of de verpakking, is het cognossement regelmatig en moet het aanvaard worden. Indien het wel zulk voorbehoud bevat, moet het geweigerd worden, tenzij de ordergever uitdrukkelijk in de instructies bepaald heeft dat een bepaalde clausule welke normaal het cognossement "unclean" maakt, in dit bepaald geval de regelmatigheid van het cognossement niet wegneemt. De ordergever heeft het recht, bij toepassing van het algemeen verbintennisrecht, het regelmatig karakter van een cognossement enger te maken of te verruimen. Zoals gezegd kan hij een clausule, welke normaal tot onregelmatigheid van het cognossement zou leiden, toestaan, maar anderzijds kan hij een stijlclausule of een clausule welke het cognossement niet onregelmatig maakt, weigeren.

OVERDRACHT VAN DE DOKUMENTEN

23. Wanneer de bank in het bezit wordt gesteld van de dokumenten, moet ze deze, tenzij anders is bedongen, zo vlug mogelijk overmaken aan de ordergever. Voornamelijk in geval van maritiem transport moet de overdracht spoedig gebeuren, daar de ordergever in het bezit moet zijn van de dokumenten (i.c. het cognossement) om de koopwaar te kunnen ontvangen.

(52) Bundesgerichtshof, arrest van 24 maart 1958, II ZR. 51/57, Aussenwirtschaftsdienst, mei 1958 ; *Revue de la Banque*, 1959, p. 45.

Indien de ordergever weigert te betalen, bezit de bank een retentierecht op de dokumenten, totdat hij het bedrag van het uitgekeerde krediet en de overeengekomen vergoeding ontvangen heeft van de ordergever (53).

Afdeling IV

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE BANK EN SANCTIES

24. Bij het onderzoek van de dokumenten of bij de overdracht ervan aan de ordergever kan de bank verantwoordelijk gesteld worden wegens de gebrekkige uitvoering van deze verplichtingen. Zij kan een fout begaan, enerzijds door het krediet te realiseren ondanks het feit dat de dokumenten onregelmatig zijn, of omdat de geldigheidstermijn reeds verstreken is, zelfs indien de dokumenten regelmatig zijn ; anderzijds door onnodig te talmen bij het doorgeven van de dokumenten.

Een fout van de bank kan op een dubbele wijze gesanktionéerd worden : de ordergever kan ofwel de dokumenten weigeren, ofwel ze toch aanvaarden en een vordering tot schadevergoeding instellen (54).

WEIGERING VAN DE DOKUMENTEN

25. Zowel rechtspraak als rechtsleer zijn het erover eens dat de ordergever de dokumenten mag weigeren omdat ze niet beantwoorden aan de instructies op voorwaarde dat de bank de onregelmatigheid kon ontdekken bij een normaal onderzoek (supra n° 18). Indien de ordergever de dokumenten afwijst is hij natuurlijk niet verplicht het door de bankier ter zijner beschikking gestelde en gerealiseerde krediet terug te betalen, evenmin als het commissieloon op grond van de *exceptio non adimpleti contractus*. De bankier had hem immers beloofd conforme dokumenten af te leveren, en is hierin tekort geschoten.

De weigering van de dokumenten door de ordergever schept de volgende toestand : de verkoper kan geen aanspraak meer maken op de koopwaar (welke hem op dat ogenblik niet meer zal interesseren) gezien hij de dokumenten afgegeven heeft en ervoor werd betaald door de bankier ; de koper wijst de dokumenten af omdat ze niet conform zijn en heeft evenmin recht op de goederen, welke hij bovendien niet betaalde. Bijgevolg wordt de

(53) J. STOUFFLET, *o.c.*, nr. 189, p. 189.

(54) VAN RIJN-HEENEN, *o.c.*, III, nr. 2185, p. 391.

bank eigenaar van de goederen, welke belichaamd worden door de documenten. Deze sanktie kan echter slechts toegepast worden wanneer de waardepapieren aan toonder zijn.

SCHADEVERGOEDING

26. De ordergever kan ertoe verplicht worden de documenten te aanvaarden ondanks hun niet-conformiteit met de instructies. Dit is o.m. het geval met de documenten van luchtvervoer of vervoer over de weg, en met cognossementen op naam van de koper en titels geëndosseerd op naam van de koper, omdat dan de bank onmogelijk de aflevering van de goederen kan bekomen (55). Indien de koper de niet-conforme documenten aanvaardt of moet aanvaarden, is hij gerechtigd een vordering in te stellen tegen de bankier ten belope van de door hem geleden schade. Deze vordering is onderworpen aan het gemeen recht, zodat de ordergever het bewijs van de schade zal moeten leveren (56).

VERANTWOORDELIJKHEID

27. Zoals we reeds zegden is het dokumentair krediet onderworpen aan de regelen van het algemeen verbintenissenrecht. Dit betekent dat de partijen (i.c. de ordergever en de bank) bij het aangaan van de overeenkomst vrij de verantwoordelijkheid van de bank kunnen regelen, en deze zelfs tot een minimum kunnen herleiden (57).

De bank is in geen geval schadevergoeding verschuldigd indien zij haar verbintenissen niet kan uitvoeren wegens overmacht of toeval (artikel 1148 B.W.).

28. De *Uniform Customs* bevatten verschillende artikelen die de verantwoordelijkheid van de bank omlijnen. Zoals dit verder zal blijken, zijn deze meestal slechts een toepassing van het gemeenrechtelijk begrip "overmacht".

Volgens artikel 9 van de *Uniform Customs* is de bank niet verantwoordelijk voor de kwantiteit, de kwaliteit, het gewicht, de verpakking, de aflevering, het bestaan en de waarde van de goederen; evenmin is zij verantwoordelijk voor de goede trouw, de handelingen, de uitvoering van hun

(55) J. STOUFFLET, *o.c.*, nr. 310, p. 274; betreffende de verschillende vervoerdokumenten, VAN RIJN-HEENEN, *o.c.*, III, 468 e.v.

(56) DE PAGE, *Traité*, III, nr. 107, p. 139; PLANIOL et RIPERT, *o.c.*, VII, nr. 855, p. 184.

(57) F. LISON, Paiement contre documents non-conformes aux termes du crédit, *Revue de la Banque*, 1960, 402; DE PAGE, *Traité*, II, nr. 608, p. 610.

verplichtingen en de solvabiliteit van de vervoerders, de verzekeraars of gelijk welk ander persoon. Dit artikel duidt in feite niet op een beperking van de verantwoordelijkheid van de bankier. In de vorige paragrafen hebben wij immers gezien dat de bank, na het openen van het krediet, als voornaamste taak heeft de voorgelegde dokumenten te onderzoeken en aan de ordergever de met de instructies overeenstemmende dokumenten door te geven. Het gaat dus in bovengenoemd artikel eerder om een duidelijke aflijning van de verplichtingen van de bank tegenover de ordergever, dan wel om een beperking van haar verantwoordelijkheid (58).

De bank is niet verantwoordelijk voor de vorm, de juistheid, de authenticiteit, de vervalsing en de rechtskracht van de dokumenten (artikel 9 Uniform Customs). Dit vormt een werkelijke beperking van de verantwoordelijkheid van de bank, welke op absolute wijze geldt en kan verklaard worden met inachtnaam van de rol die de bank vervult bij de werking van het dokumentair krediet. De bank blijft echter verantwoordelijk indien de gebrekkige uitvoering te wijten is aan grove schuld (*culpa lata*) of opzet van harentwege, tenzij zij zich, wat de grove schuld betreft, hiervan vrij bedongen heeft (59).

In geval brieven of andere dokumenten bij de verzending zouden verloren gaan of vertraging zouden lijden, of indien de bankier zijn prestatie niet kan leveren wegens staking, oorlog e.d., is hij evenmin verantwoordelijk (artikel 10 en 11 Uniform Customs). Dit zijn gevallen van overmacht welke volgens het gemeen recht normaal de verantwoordelijkheid wegnemen, tenzij weerom een grove schuld of opzet van de bank zou aanwezig zijn.

29. Tenslotte moet nog het belang van de *aanvaarding* door de ordergever even aangestipt worden. Wanneer de bank aan de ordergever mededeelt dat de dokumenten op een of ander punt niet conform zijn, kan deze de dokumenten aanvaarden omdat hij oordeelt dat de bedoelde onregelmatigheid hem geen nadeel doet lijden. In dit geval is de bank niet meer verantwoordelijk. Quid, indien de bank de dokumenten, welke na onderzoek regelmatig blijken te zijn, doorgeeft aan de koper en deze door hem aanvaard worden? In principe kan de bank dan niet meer aansprakelijk gesteld worden, behalve in geval van bedrog. De ordergever heeft normaal bij de afgifte van de dokumenten de gelegenheid om deze aan een eerste onderzoek te onderwerpen. Gezien het formele karakter van de verplichting van de bank (artikel 7 Uniform Customs), zal de ordergever een eventuele fout gemakkelijk kunnen ontdekken, alvorens te aanvaarden. Indien de ordergever niet de mogelijkheid

(58) J. STOUFFLET, *o.c.*, nr. 320, p. 280; DE PAGE, *Traité*, II, nr. 608, p. 611.

(59) Betreffende de geldigheid van de bevrijdingsbedingen van zware fout, zie P. CRAB, *Culpa lata dolo equiparatur*, *Jura Falconis*, 1968-69, p. 35.

heeft de dokumenten onmiddellijk te onderzoeken, kan hij steeds aanvaarden onder voorbehoud. Of er in een bepaald geval al dan niet een definitieve aanvaarding is geweest, is een feitenkwestie welke door de rechter moet uitgemaakt worden (60).

(60) DE PAGE, *Traité*, IV, nr. III.

MODEL I

Aanvraag tot opening van Dokumentair Krediet

Mijne Heren,

In mijn/ onze opdracht en voor mijn/ onze rekening, gelieve een

herroepelijk onherroepelijk documentair krediet te openen

ten gunste van

(in cijfers)

ten bedrage van maximum . circa
(voluit)

beschikbaar tegen inlevering van :

wissel getrokken getrokken op
 op zicht

op

handelsfactuur in exemplaren

volledig stel, schone, aan boord connossementen, uitgeschreven

aan order en blanco geïndosseerd

aan de order van

vracht betaalbaar ter bestemming (freight collect)

vracht betaald (freight prepaid)

meldadres (notify) :

door de spoorwegen afgestempelde schone duplicaat-vrachtbrief, geadresseerd aan :

assurantie-polis of certificaat dekkende :

over :

van naar

Levering in gedeelten toegestaan niet toegestaan

Crediet geldig tot voor betaling acceptatie negotiatie

bij :

Gelieve dit krediet te adviseren per telegram brief

en uw correspondent te verzoeken de begunstigde(n) daarvan in kennis te stellen.

onder toevoeging zijner confirmatie zonder toevoeging zijner confirmatie

De opgenomen documenten dienen te worden toegezonden

aan ons afn.

De hoger beschreven koopwaar geef ik/geven wij te Uwen voordele in pand tot zekerheid van al mijn/ onze om het even welke tegenwoordige en toekomstige verbintenissen tegenover U.

Ik verbind mij/wij verbinden ons, U, in voorkomend geval, de verzekeringskosten terug te betalen. In geval van ramp wordt de vergoeding U ambtshalve toegekend tot beloop der bedragen U verschuldigd krachtens genoemd krediet.

Alle risico's van wisselkoers die uit uw documentaire verbintenis kunnen voortvloeien vallen te mijnen te onzen laste, evenals de debetinteressen op het ongedekt saldo bij uw correspondent.

Het is wel begrepen dat U zich voor het overige, zo mogelijk, zult gedragen voor de uitvoering van dit krediet naar de « Uniforme Regelen en Usances betreffende de Documentaire Credieten » (Herziening 1962) uitgegeven door de Internationale Kamer van Koophandel.

(Geldige handtekeningen)

Prioriteitsattest/Invoervergunning n°

Aangifte model n°

Hierbij gevoegd. — In uw bezit.

G. 402 bis

MODEL II

Mijne Heren,
Messieurs,

Wij berichten U dat de hierboven vermelde Bank, te Uwen gunste
Nous vous informons que la Banque citée ci-dessus a ouvert en votre faveur

een **ONHERROEPELIJK** documentair crediet heeft geopend.
un crédit documentaire **IRREVOCABLE**

N° 272.308/14.600

voor rekening van Import Export Gesellschaft, Königstr. 2, Hamburg
pour compte de

ten bedrage van maximum circa
pour un montant de environ

DRIEHONDERD DUIZEND Belgische frank ----- BF 300.000.-

beschikbaar tegen inlevering van
utilisable contre

- check wissel getrokken op zicht getrokken op
chèque traite à vue à
- op
sur
- handelsfactuur in drievoud
facture commerciale en
-
- volledig stel, schone, aan boord connossementen, uitgeschreven aan
jeu complet du connaissement net, à bord, établi

- vracht betaalbaar ter bestemming vracht betaald meldadres
fret payable à destination fret payé notify
- door de spoorwegen afgestempelde schone duplicaat-vrachtbrief geadresseerd aan
duplicata de lettre de voiture de chemin de fer, estampillé par la gare de départ, adressé à
- Expeditieusverzendingsattest dekkende de verzending der
goederen franco Belgisch-Duitse grens, aan het adres van
Import Export Gesellschaft, Hamburg

assurantie-polis of certificaat dekkende
police/certificat d'assurance couvrant

over het zenden van 5 metrische ton ZWART PLAATIJZER, franco
le tout relatif à Belgisch-Duitse grens
van Leuven naar Hamburg
de à

Levering in gedeelten toegestaan niet toegestaan.
Expéditions partielles autorisées interdites.

Crediet geldig tot 31.7.1968 voor betaling acceptatie negotiatie
Credit valable jusqu'au pour paiement acceptation négociation

bij onze Bank
auprès de

Dit crediet wordt U geadviseerd met onze confirmatie zonder verbintenis onzerzijds.
Ce crédit vous est transmis avec notre confirmation sans engagement de notre part.

DIV.

